

ІЗЮМСЬКИЙ МУЗЕЙ.

Серед питань, що в наші часи викликають особливу увагу діячів освіти та науки в Радянській Федерації, одно з найголовніших місць займає зараз краєзнавство.

Величезний інтерес, що його виявляють державні та громадські кола до справи досліду природніх умов, питань районування, природніх багатств та взагалі продукційних сил країни, населення, його культурних та побутових особливостей, його історії,—досліду в самім житті, на місцях, дав уже в Росії дуже яскраві результати.

Україна страшенно відстала в цих питаннях і її організації по краєзнавству здебільшого не користуються ніякою допомогою з боку Держави, вони є роздріблені і в суті навіть невідомі. Тільки в самі

останні часи повстають спроби об'єднати їх навколо Києва та Харкова й намічається деякий зв'язок з Московським та Петербурзьким краєзнавчими центрами.

В той час в глибині країни, на місцях, часто провадиться вперта та важлива праця що до вивчення краю, яка, на жаль, залишається часто зовсім невідомою навіть у найближчих наукових центрах, неоціненою й невикористованою.

Звичайно цю працю провадить невеличка група осіб, що є цілком віддані справі вивчення свого району; іноді вистачить енергії однієї щиро захопленої людини, аби досягнути дуже помітного успіху.

Прикладом такої великої культурної роботи, що є присвячена справі краєзнавства та провадиться майже виключно однією особою є Ізюмський Музей.

Цей Музей є молода установа. Його організовано з початку 1920 р. з ініціативи та енергією місцевого культурного діяча Н. В. Сібілева, що вже раніш працював по історії місцевого краю й збирав відповідні матеріали.

Першою справою організатора в момент заснування музею було збирання тих культурних вартостей, що їм в той час загрожувала небезпека.

Було звернено увагу на архіви, але через обставини часу довелося врятувати тільки невеличку їх частину, в тій кількості справи городського врядування, що стосуються війни 1812 р. На жаль, на очах загинули де-які документи XVII та початку XVIII вв. з цього багатого архіву. Через відсутність коней та коштів не пощастило вивезти також цінний архів з маєтку Рібоп'єра. Зато було знято копію з рукопису про заснування Святогорського монастиря, який рукопис, що правда, відноситься до 1844 року, проте містить багато історичних даних про моменти з історії краю значно раніших часів.

Паралельно з цим до музею збирано книжки, картини, твори прикладного мистецтва з поміщицьких маєтків, туди ж попали колекції реальної школи, що згоріла, де-які матеріали, що належали земству та іншим установам. Попали також пожертви приватних осіб.

В травні 1920 р. відбулося відкриття музею для публіки. Завдяючим музею було призначено Н. В. Сібілева, який продовжує поповнювати музей вже новими засобами.

Безперестанно екскурсуючи не лише довкола Ізюму, але часто і в найдаліших місцях повіту, завідуючий музею значно збагатив геологічні, палеонтологічні та археологічні матеріали музею.

Уже від осені р. 1920 Н. В. Сібілев звернув увагу на археологічні багатства краю й розпочинає систематичне вивчення Петровської волости, переважно донних пристановищ в околицях Петровського, Веревкиної, Великої Комишевахи, Співаківки та інших місць побережжя Дінця й Берекі.

Тут Н. В. Сібілев відкрив сліди доісторичних культур в 24 пунктах. Зібрані на дюнах рештки давнини належать ранішому та пізнішому неолітові, до культур скорчених костяків, до Скифо-Сарматів та Золотої Орди. Є натяки на готську та ранішу-слав'янську культури. З предметів пізніших доб цікаві численні ізразці та другі рештки, що їх було зібрано на Цереборисовському городищу, які припадають на початковий період існування цього військового пункту на Осколі, побудованого Борисом Годуновим р. 1599.

Зараз у музеї є такі найбільш цінні матеріали:

По геології та палеонтології—невеличка колекція гірських порід та закам'янілостей, що її зібрано в Ізюмському повіті; в тій кількості низка знахідок великих копанців—звірів: мамонта, оленів та інше.

Чудова колекція корисних копанців Ізюмського повіту, що її було зібрано ще земством, багато тратить що до своєї вартості через брак точних вказівок відносно місця походження звірців. Проте, навіть і в сучасному вигляді, з вказівкою на волости, де взято звірці, вона

є дуже важливим матеріалом задля вивчення копанини краю, що є дуже значна й чекає на серйозне майбутнє.

Є також взірці пород де-кількох шурфів та бурувань навколо Ізюму.

Ботаніку заступлено лише невеличким гербарієм місцевої флори (біля 400 примірників).

Відділ зоології складає невеличка колекція чучелів молодших звірят та птахів, також невеличка кількість риб, рептилій, безхребетників, серед яких місцевий характер мають лише невеликі колекції яєць та метеликів.

По археології мають колекції з волостей Петрівської, Співаківської, Стратилатівської, Пісчанської, Цареборисівської та з околиць Ізюма. Серед них найбільш є цінні серії кремінних виробів, що їх зібрано на двох неолітичних майстернях, бронзовий гинжал та численне шилля бронзового віку, до 80 скифських бронзових стріл, фібули римського типу, численні зрізні та інші залізні стріли, що належать пізнішим мандрівникам, три монети Золотої Орди, пізніші монети з Цареборисівського городища, різноманітна кераміка та інші. Дуже цікаві дві бабі з с. Комарівки Цареборисівської волости, що чудово збереглися.

Є невеличка нумізматична колекція випадкового характеру.

З історії знаходимо різні матеріали що до Ізюма, Петрівського, Савинець, Святих Гір, Камінки, Цареборисова; старі плани Ізюма, плани городищ, Петрівської кріпости, городка у Великій Комишеवासі; портрети А. А. Самборського (1732—1845), настоятеля посольської церкви в Лондоні, законовчителя Олександра І й автора старовинної праці про землеробство в Англії, де-які папери Самборського, також портрет Олександри Павловни з маєтку Самборського в Ізюмському повіті,—обидва портрети чудової роботи й складають покрасу художнього відділу, який має ще де-кілька гарних гравюр, випадкових картин та портретів.

Також випадковий характер має значна колекція (до 40 шт.) Кавказького та Перського металового посуду.

Музей підтримували своєю участю та пожертвами багато осіб. Найбільшої вортости є дарунки С. П. Наній, І. І. Різніченка, В. І. Різніченка, С. Ф. Таранова та інші.

В музеї виставлявано тимчасово колекції приватних осіб, напр., цікаві археологічні колекції лісничого Ю. В. Богдановича, інженера А. Ф. Запоріна.

Зі всіх перелічених матеріалів найбільшу вартість мають численні археологічні збірки Н. В. Сібілева, що подають багачко цілком нових даних до наших відомостей про доісторичні культури Ізюмського краю, остільки багатого на пам'ятки старовини.

Що до археологічного вивчення області то Н. В. Сібілев тримає постійний зв'язок з Харківським Археологічним Музеєм, користуючись, на випадок необхідности, вказівками задля дальшого напрямку та розвитку своєї праці й охоче подаючи до оброблення свої цінні збірки.

Як завжди то буває, систематична та планова робота не залишилася без наступників. Ціла низка осіб поширює діяльність Сібілева що до збирання археологічних матеріалів в околицях Ізюма та в Цареборисові й виявляють бажання працювати в інших місцях.

Навколо Музею купчуються різні культурні почини. Під керівництвом Н. В. Сібілева було організовано низку екскурсій для учнів профшкіл та дитячих будинків в околиці Ізюму, до Камінки, Цареборисова, Петрівського, що також здобули не мало цікавих знахідок по археології та почасти з геології, які теж увійшли до музею.

Нарешті, при Музеї та під його впливом в Ізюмі організовувано лекції, що проходять з великим успіхом. Н. В. Сібілев зачитав доклади на такі теми: «Далеке минуле Ізюма», «Історія Цареборисова»,—при Музеї, «Ізюмський край у домонгольську добу»—у Сількопі, також лекції на Оптичному Заводі, у профшколі сл. Петрівської та низку бесід для дітей з історії й археології краю.

З ініціативи музею проф. А. С. Федоровський прочитав лекцію: «Доісторичне минуле Ізюмського повіту» й розпочав отепер на весні цілий цикл лекцій з геології, археології та історії культури, який він викладає паралельно в Ізюмських Залізних Майстернях та в Клубі професійних Союзів.

Культурна робота росте та розвивається. Музей здобуває де-далі більшу популярність серед місцевого населення. Отже побажаємо цьому культурному куточкові дальшого розвитку та росцвіту його корисної діяльності особливо що до вивчення багатого Ізюмського краю.

Проф. А. С. Федоровський.
